

10-17 Aralık 2011 İnsan Hakları Haftası Özel Sayısı

İFADE VERMEK YERİNE İFADE ETMEK İSTİYORUZ!

İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü Otoriter Yönetimin Baskısı Altında...

2011 yılının en bariz özelliği kitlesel gözaltı ve tutuklamalarla ifade ve örgütlenme özgürlüğünün hükümetin giderek otoriterleşen yönetim anlayışıyla oluşturduğu baskı ile ayaklar altına alınması oldu. Adeta bir fiili olağanüstü hal yaşanıyor. Bu baskının yapılmasında yasalar kadar vatandaşa düşman ceza hukuku doktrini uygulayan özel yargılama sisteminin etkisi oldu ve olmaya devam ediyor. Ceza mevzuatımız şiddete başvuran ile başvurmeyan arasında herhangi bir ayırım yapmadığı gibi düşünceleri ifade etme özgürlüğünü kısıtlamış ve birçoğunu suç saymıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 134, 214, 215, 216, 217, 218, 220/6-7-8, 222, 277, 285, 288, 300, 301, 305, 314/3, 318 ve 341. maddeleri, Terörle Mücadele Kanunu, Kabahatler Kanunu, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerine Muhalefet Kanunu, Siyasi Partiler Kanunu, Sendikalar Kanunu, Dernekler Kanunu ve Atatürk'ü Koruma Kanunu gibi kanunlarda çok önemli yasaklayıcı ve cezalandırıcı hükümler bulunmaktadır. 2005 yılı ile

birlikte uygulamaya konulan yeni Türk Ceza Kanunu'nun 220/6 ve 7. fıkraları ile 314/3. fıkrası ve 2006 yılında değiştirilen Terörle Mücadele Kanunu'nun 2. maddesinde yasadışı örgüt üyesi olmadığı halde yasadışı örgütün amacına uygun eylemlerde bulunanların yasadışı örgüt üyesi gibi cezalandırılacağına dair hükümler getirilerek suç tanımının kapsamı oldukça genişletilmiş ve ifade özgürlüğü hakkı yasadışı örgüt üyeliği ile cezalandırılır noktaya getirilmiştir. Bu nedenle, gazetecilere, insan hakları savunucularına, başta seçilmişler (milletvekili, belediye başkanı, il genel ve belediye meclis üyeleri) olmak üzere siyasetçilere, avukatlara, öğrencilere, sendikacılara, aydın ve yazarlara, çevre hakkını savunanlara, öğretim elemanlarına ve toplumsal muhalefetin tüm kesimlerine bu maddelerden dolayı farklı düşüncelerini dile getirmeleri nedeniyle binlerce dava açılmış ve açılmaya devam ediyor. Kısacası otoriter yönetime muhalif herkes yargı baskısı ile karşı karşıyadır. Bu baskının sonucunda, resmi

rakamlara göre, Terörle Mücadele Kanunu'ndan dolayı 2005 yılında 3383 kişiye dava açılmışken; bu sayı 2009 yılında 8292 kişiye çıkmıştır. "2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet"ten dolayı 2005 yılında 5218 kişiye dava açılmışken; bu sayı 2009 yılında 8251 kişiye çıkmıştır. Özellikle gazetecilere yönelik olarak yeni TCK'nın 285. maddesinden yani gizliliği ihlal suçundan 2005 yılında 113 kişiye dava açılmışken, 2009 yılında bu sayı 2455 kişiye çıkmıştır.

AİHM Ürper ve Diğerleri-Türkiye ve Daha Sonra Aldığı, Gözel ve Özer-Türkiye Kararında İfade Özgürlüğünde Sistemik Sorun Saptamasında Bulunmaktadır

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Handyside-Birleşik Krallık Davası'nda (07.12.1976)

"İfade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik toplumun ana temellerinden birini oluşturur. İfade özgürlüğü, AİHS'nin 10. maddenin sınırları içinde, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen 'haber' ve 'düşünceler' için değil, ama ayrıca devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz. Bu demektir ki, başka şeyler bir yana, bu alanda getirilen her 'formalite', 'koşul', 'yasak' ve 'ceza', izlenen meşru amaçla orantılı olmalıdır," şeklinde karar vermiştir.

Türkiye'de ifade özgürlüğü konusunda AİHM 2. Dairenin Ürper ve diğerleri-Türkiye kararı (20 Ekim 2009 ve son karar 20.01.2010) ve yine 2. Dairenin Gözel ve Özer-Tür-

kiye (6 Temmuz 2010) kararları sorunun sistemik boyutu ile ilgili olarak temel alınması gereken kararlardır. Savunma Hakkı da Ortadan Kaldırılmak İstenmektedir. Bu alanda devam yargı baskısı avukatlara da yönelmiş durumdadır. Bunun sebebi savunma hakkının zayıflatılması ve insanların kendini mahkeme nezdinde savunmasız hissetmesini sağlamaktır. 26 Kasım 2011 günü İstanbul'da tutuklanan 33 avukatla birlikte halen aralarında İHD Genel Başkan Yardımcısı, Avukat Muharrem Erbey'in de olduğu onlarca tutuklu, yüze yakın avukat savunmanlık ve insan hakları faaliyetleri nedeniyle yargılanmaktadır.

Örgütlenme Hakkı Ceza Davalarıyla İhlal Ediliyor

Türkiye'de legal siyasal faaliyet yürüten siyasî partilere ve toplumsal muhalefet örgütlerine yönelik yargı baskısı kesintisiz olarak uygulanmakta, bunlara yasa dışı silahlı örgüt muamelesi yapılmaktadır. Barış ve Demokrasi Partisi, Sosyalist Demokrasi Partisi, Toplumsal Özgürlük Platformu, Ezilenlerin Sosyalist Partisi gibi siyasî parti ve oluşumlar ile toplumsal muhalefetin en önde olan kurumu olan Kamu Emekçileri Sendikası Konfederasyonu'na (KESK) ve yöneticilerine yönelik sürekli ceza davaları açılmaktadır. KESK Başkanı dahil 25 kişiye keyfi ve haksız yere örgüt üyeliği suçlaması ile ceza verilmesi, Hopa Olayları nedeniyle Özgürlük ve Dayanışma Partisi ile Halkevleri üye ve yöneticilerine davalar açılması, örgütlenme hakkının ağır ihlaline örnek olarak gösterilebilir. Bunun yanı sıra çok sayıda derneğin kapatılması ile ilgili davalar devam etmektedir. "KCK Soruşturması" çerçevesinde son 7 ayda (Mart-Kasım 2011), neredeyse tamamı BDP üye ve yöneticisi olan

4815 kişi gözaltına alınmış ve bunlardan 2057 kişi de tutuklanmıştır. Gözaltı ve tutuklama furysı devam etmektedir.

Tutuklama Cezalandırmaya Dönüşmüştür!

Örgütlenme özgürlüğü ile ilgili olarak kurum yetkililerine, TMK kapsamında açılan davaların dışında "Dernekler Kanunu'na muhalefet"ten 2005 yılında 687 kişiye dava açılmışken; bu sayı 2009 yılında 1087'ye çıkmıştır. "Siyasî Partiler Kanunu'na muhalefet"ten 2005 yılında 251 kişiye dava açılmışken; bu sayı 2009 yılında 640'a çıkmıştır.

İfade ve örgütlenme özgürlüğü alanında yaşanan gerileme süreci açılan davalar ve verilen hapis cezaları ile kendisini ortaya koymaktadır. Adalet Bakanlığı durumun vahametini bilse gerek; 2010 yılının ve 2011 yılı ilk 6 aylık istatistikleri henüz yayınlamamıştır. Artık güneş balçıkla sıvanamıyor.

Türkiye Ceza Mevzuatı'nda kişi güvenliği ve özgürlüğü hakkına aykırı düzenlemeler bulunmaktadır. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinde kişilerin rahatlıkla tutuklu yargılanmalarını sağlayıcı hükümler bulunmaktadır. CMK'nın 100. maddenin 3. fıkrasında "katalog suç" olarak tabir ettiğimiz suç tiplerinden biriyle suçlanma halinde, kişilerin tutuklanma koşullarının var sayılabileceğine ilişkin hüküm otomatik tutuklama maddesi olarak uygulanmaktadır. Mevzuatın kötü olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatlarına da uyulmamaktadır. Bu nedenle onbinlerce insan haksız yere tutuklu yargılanmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 7 Temmuz 2009 tarihinde Cahit Demirel-Türkiye davasında (no.18623/03), çok önemli bir karar vermiştir. Bu karar ifade özgürlüğü bahsinde değindiğimiz Ürper ve diğerleri-Türkiye kararı gibi, birbirinin tekrarı niteliğindeki, "kopya" ya da "klon dava" türleri üzerine verilmiş, bir "pilot karar"dır. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı açısından Türkiye mevzuatına ve uygulamasına yönelik bu kararın 5.ve 6. sayfalarında şöyle denmektedir:

AİHS'nin 46. maddesi şöyledir: "1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler. 2. mahkeme'nin kesinleşmiş kararı, kararın uygulanmasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderilir." AİHM, başlangıç olarak, 1 Ocak 2009 tarihine kadar, Türkiye aleyhine kesinleşmiş, başvuruların tutuklu yargılanma süreler-

inin uzunluğunun temel hukukî sorunu teşkil ettiği ve AİHS'nin 5/3 maddesinin ihlalinin tespit edildiği 68 adet karar bulunduğunu gözlemlemiştir. AİHM, ayrıca, Türkiye aleyhindeki bazı kararlarda, başvuranların tutukluluklarının yasaya uygunluğuna ilişkin olarak başvurabilecekleri gerçek anlamda çekişmeli olan veya makuloranda başarı ihtimali sunan bir iç hukuk yolunun mevcut olmaması nedeniyle AİHS'nin 5/4 maddesinin ihlalinin de tespit etmiş olduğunu kaydetmiştir. . . AİHM, somut davada tespit edilen AİHS'nin 5/3 ve 5/4 maddelerinin ihlallerinin, Türk ceza hukuku sisteminin yanlış işlemesinden ve Türk mevzuatının durumundan doğan yaygın ve sistematik sorunlardan kaynaklandığını değerlendirmiştir (bkz., Kauczor-Polonya, no. 45219/06, 3 Şubat 2009; Gülmez-Türkiye, no. 16330/02, 20 Mayıs 2008)."

Özel Yetkili ve Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri Kapatılmalıdır

Ağır Tutuklama Rejimi Hapishaneleri Doldurup Taşırması

Adalet Bakanlığı verilerine göre, Türkiye'de 30 Nisan 2011 tarihi itibarı ile 124.074 mahpus bulunmaktadır. Bunlardan 53.796 kişi tutuklu olarak yargılanmaktadır. Tutuklu sayısının bu kadar çok olması tutuklama rejiminin ne kadar ağır olduğunu, yargılamalar bitmeden peşin cezaya dönüştüğünü göstermektedir. Yine Adalet Bakanlığı verilerine göre Türkiye'deki Hapishanelerin kapasitesi 115.893 kişidir. Oysa Nisan 2011 itibarı ile Hapishanelerde 124.074 kişi bulunmaktadır. Şişirilmiş kapasite sayısı bile 8.181 mahpusun nasıl barındırıldığını izah edememektedir. Tutuklama rejiminin ağırlığı kapasite üstü bir durum yaratmıştır.

Otoriterleşen yönetimin ifade ve örgütlenme özgürlüğüne yönelik baskısı yargı yoluyla özellikle de Özel Yetkili ve Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri eliyle yapılmaktadır.

Anayasa'nın 143. Maddesi, Devlet Güvenlik Mahkemelerini düzenlemekteydi. Bu madde 07.05.2004 tarih ve 5170 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile yürürlükten kaldırılmış ve mülga olmuştur. Avrupa Birliği uyum süreci gereği, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılmış, ancak uygulanan güvenlik politikalarının bir gereği olarak hukuka karşı hile yapılarak anayasal dayanaktan yoksun ve açıkça anayasaya aykırı olacak şekilde DGM'lerin devamı niteliğinde Özel Görevli ve Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri kurulmuştur.

Kamuoyuna mal olmuş önemli davalarda, Özel Yetkili ve Görevli Ağır Ceza Mahkemeleri'nde hukukun en temel ilkelerinin ihlal edildiği görüldü. Türkiye Barolar Birliği ve 57 baronun, 17 Nisan 2011'de İzmir'de kamuoyuna duyurdukları bildirin bir paragrafında bu mahkemelerde yapılan ihlaller özetlenerek sıralanmıştır: "Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 250. maddesi ile kurulan ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin devamı niteliğinde olan, Özel Görevli/Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri, yargı birliğine aykırı olarak, olağanüstü soruşturma ve kovuşturma usulleriyle işleyen yapısı sebebiyle, savunma hakkına, silahların eşitliği ilkesine, adil yargılanma hakkına ciddi bir tehdit ve tehlike oluşturmakta, hukuk güvenliğini ve güvenilirliğini zedelemektedir. Bu mahkemelerde avukat ve savunma hakkı hiçe sayılmakta, tutukluluk ve diğer koruma tedbirleri ölçüsüz olarak uygulanmakta, hak ve özgürlükler ihlal edilmektedir".

Adalet Bakanlığı verilerine göre, 2005 yılından 2009 yılı sonuna kadar, TMK nedeniyle bu mahkemelerde açılan dava sayısındaki artış, bu mahkemelerin hükümet politikasına bağlı olarak çalıştığını göstermektedir. 2005 yılında yasadışı silahlı örgüt üyeliğinden dolayı 1438 kişiye dava açılmışken; bu sayının 2009 yılında 4798

kişiye çıkması durumun vahametini göstermektedir. 4 Eylül 2011 tarihinde AssociatedPress Ajansı'nın vermiş olduğu habere göre, 11 Eylül 2001'den sonra dünya çapında 35.000 kişinin terör suçundan mahkûm olduğunu ve bu sürede sadece Türkiye'de 12.897 kişinin mahkûm edilerek listenin başına yerleştiği belirtilmektedir. Adalet Bakanlığı'nın resmî istatistikleri incelendiğinde bu sayının daha da yüksek olduğu görülecektir. Yurttaşların adil yargılanma hakkı için bu mahkemelerin derhal kapatılması gerektiği açıktır.

İnsan Hakları Savunucuları ve Aktivistler Hapiste
Hükümetin insan hakları politikası güvenlik önceliklidir. Türkiye, BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'ni 2004 yılında kabul etmiş ve bir genelge ile tüm il emniyet müdürlüklerine bildirmiştir. Ancak bugüne değin bu bildirgenin uygulandığına tanık olmadık. Hükümet, uluslararası belgeleri tanımak da ancak uygulamada gereğini yerine getirmemektedir. Bu durum değişimin göstermelik olduğunu ortaya koymaktadır.

Halen Onur Kurulu Üyemiz Ragıp Zarakolu, Genel Başkan Yardımcımız ve Diyarbakır Şube Başkanımız Av. Muharrem Erbey, Diyarbakır Şube Yöneticilerimiz RosaErdede ve Aslan Özdemir, Mardin Şube Yöneticilerimiz Abdulkadir Çurğatay ve Veysi Parıltı, Urfa Şube Başkanımız Cemal Babaoğlu ve Urfa Şube Yöneticimiz Müslim Kına, Siirt Şube Sekreterimiz Zana Aksu, Hakkâri Şube Başkanımız İsmail Akkoyun, Doğubayazıt Temsilcimiz Av. Şaziye önder, Muş eski Şube Başkanımız Av. Mensur Işık çeşitli cezaevlerinde tutuklu olarak tutulmaktadır. Birçok insan hakları savunucusunun ceza davaları da devam etmektedir.

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ

İnsan Hakları Haftası Özel Sayısı - Aralık 2010
İHD Adına Sahibi: Öztürk TÜRKDOĞAN (Genel Başkan)
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Emrah ÖNER

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ
Necatibey Cad. 82/11-12 (6. Kat) Demirtepe/Ankara/06430/Türkiye
posta@ihd.org.tr | Telefon 0 312 230 35 67-68-69 | Faks: 0 312 230 17 07
http://www.ihd.org.tr